

מִי דַעַת

ההלכה השבועית מבית לימודי דעת / מאת הרב ז. אוסטרופ שליט"א
הלכות אלו היו למראה עיניו של הגר"מ שטרנבוך שליט"א.

לימודי דעת
LIMUDEI DAAT
ללמוד • לדעת • להתקדם

הערה: אין ללמוד הלכה למעשה מתוך גליון זה. בכל שאלה יש להיוועץ במורה הוראה.

עושה איסור צריך למחות בו מדין חינוך. [ואם הקטן עושה בשביל אביו, מחוייב אביו למחות בו מדין תורה של "שביתת בנר"].

האם החיוב לחנך את הקטן הינו דווקא באיסורי שבת ואיסורי אכילה?

חובת חינוך הינה בכל איסור מאיסורי התורה, בין איסורי שבת בין איסורי אכילה ובין שאר איסורים, כראיית דברים אסורים, דיבור לשון הרע ורכילות, וכל מה שיהודי צריך להקפיד עליו. ונעתיק את לשון המשנה ברורה⁵ בענין זה: "ופשוט, דאם שמע לבנו ובתו הקטנים שהם מדברים לשון הרע, מצוה לגעור בהם ולהפרישם מזה, וכן ממחלוקת ושקר וקללות. ובעוונותינו הרבים כמה נכשלין בזה שהם מניחין לבניהם לדבר לשון הרע ורכילות ולקלל, ונעשה מורגל בזה כל כך עד שאפילו כשנתגדל ושומע שיש בזה איסור גדול, קשה לו לפרוש מהרגלו שהורגל בזה שנים רבות והיה הדבר אצלו בחזקת היתר", ע"כ. וכל כמה שמתחילים בחינוך הילד בקטנותו כך נטבע בו הדבר כדבר טבעי ומורגל, וכשיגדל לא יסור ממנו.

מאיזה גיל צריך לחנך את הקטנים לשמוע קידוש והבדלה?

כתב המ"ב⁶, שכל ילד שיודע ענין שבת צריך לחנכו לשמוע קידוש והבדלה.

אדם שאיבד או שכח איזה חפץ ברשות הרבים האם מותר לומר לקטן להביאו?

לומר לקטן להביא חפץ מרשות הרבים או אפילו מכרמלית [שאיסור הוצאה שם הוא מדרבנן], אסור בשום אופן, וכמו שלמדנו לעיל בגליון 68 שלומר לקטן לעשות איסור הרי הוא כספיית האיסור בידיים לקטן, ואסור אפילו בדין דרבנן.

אמנם, ישנה עצה אחרת, לומר לקטן שישחק באותו מקום שאבד או שנשכח החפץ, וע"י כך ימצאנו ויביאנו לבית¹. דבר זה אומרת הגמרא במסכת יבמות², שרב יצחק בר ביסנא אבדו לו מפתחות בית המדרש ברשות הרבים, ובא לפני רבי פדת, ואמר לו שינהיג ילדים וילדות שישחקו באותו מקום, ואם ימצאו את המפתחות יקחו אותם משם.

אולם, כתב המ"ב³, שכל זה רק באופן שאין הילד יודע שחפץ זה הוא של אביו, או אדם אחר שהוא מכירו ולוקח את החפץ ע"מ להחזיר להם, שאם כן הדבר אסור, שהרי אסור שיעשה הקטן איסור עבור הגדול, ואם עושה צריך למחות בידו. ועוד כתב המ"ב⁴, שכל זה דווקא שיאמר להם אדם אחר שאינו אביהם לשחק שם, אבל האב אסור לו לומר כן, שבכל אופן כשרואה את בנו

¹ רמ"א סימן שס"ב סעיף ז'.

² דף ק"ג ע"ב ק"ד ע"א.

³ סימן שס"ב ס"ק מ"ד.

⁴ שם.

⁵ סימן שמ"ג ס"ק ג'.

⁶ סימן שמ"ג ס"ק ג'.

ומה יודע "ענין" שבת? נראה פשוט, שאין הכוונה לילד שיודע לומר "שבת שלום", שזה גם ילד בן שנתיים שרק התחיל לדבר יודע לומר אם לימדוהו, אך עדיין אין זה אומר לגביו שום משמעות. אלא הגדר הוא, ילד המבין שה' ברא את העולם בששה ימים ונח ביום השביעי, ולכן יום זה שונה הוא משאר ימים.⁷ ויש לשים לב לזה, לקרוא לכל הילדים שהגיעו לגיל ה"ל" שישמעו גם הם את הקידוש וההבדלה.

האם יש לחנך את הילדים שלא יאכלו לפני קידוש?

בדין זה דנו הפוסקים לגבי המנהג שהובא בשו"ע⁸ לעשות קידוש על היין בבית הכנסת, בליל שבת לאחר התפילה שהמקדש אינו מתכוון לצאת ידי חובת קידוש בבית הכנסת, שהרי אינו אוכל שם אלא בביתו, וא"כ אין זה קידוש במקום סעודה וקידוש מועיל רק כשאוכל שם מיד באותו מקום. וכתב השו"ע, שלא ישתה המקדש את היין, שהרי אסור לו לשתות לפני קידוש ובקידוש שאמר הרי אינו יוצא ידי חובה, אלא יתן לקטן לשתות. ושואל המג"א⁹, הרי למדנו שאסור ליתן לקטן איסור, וא"כ כיצד זה כאן אנו נותנים לו לשתות את היין לפני הקידוש? ומתיר שם כמה תירוצים, ואחד מהם – שכל דבר שהוא חלק מגדילת הילד כמו אכילה ושתיה, מותר ליתן לו בידיים שלא גזרו על זה חז"ל כלל. וכמו

⁷ כן נראה ממה שכתב המ"ב שיודע מ"ענין" שבת, וידיעה סתמית שהיום שבת אינה ידיעת "ענין" שבת. ועוד שהמ"ב שם כתב שלענין חינוך למניעה מעשיית איסורים הגיל הוא כל שמבין כשאומרים לו "אסור", וא"כ חינוך למצוות עשה שכתב המ"ב שזה לפי הבנתו של הילד הוא בגיל שיש לו הבנה עמוקה יותר, ולא סתם הבנה שטחית שאומרים לו לעשות והוא עושה.

⁸ סימן רס"ט סעיף א'.

⁹ ס"ק א'. ועיין מ"ב סימן רס"ט ס"ק א'.

ביום הכיפורים¹⁰ שמצוה להאכיל ילד קטן בידיים, ואי"צ לחנכו לצום אפילו לשעות. ואין זה דומה למה שלמדנו לעיל שאסור להאכיל את הקטן דבר איסור בידיים, שיש לחלק בין דבר שאסור בעצמותו, כנבילה או שאר אוכל לא כשר, אפילו כשהוא אסור רק מדרבנן, שבזה לא שייך לומר שזהו חלק מגדילתו של הילד. משא"כ כשאסור לאכול מחמת הזמן, כמו אכילה לפני קידוש, או אכילה ביום הכיפורים, שזהו חלק מגדילתו שיאכל ולא יצום.

וכתב המג"א, שבבוקר יום השבת כל שכן מותר לתת לילד אוכל לאכול, ואסור לענותו שלא יאכל. וא"כ עולה לנו, שקטן הרוצה לאכול לפני קידוש אין צריך למנוע זאת ממנו בין לפני קידוש הלילה ובין לפני קידוש היום. [ויל"ע, בקטן הרוצה לאכול "ממתקים", אם שייך לומר בזה ג"כ שזהו מדרך גדילתו, וכנראה שהכל תלוי לפי הענין, ויש לעשות שאלת רב].

בגליון הבא

— מה הדין כשעושים הבדלה מאוחר בלילה, האם צריך להקפיד שישאר הילד ער עד ההבדלה?

— ילד שלא שמע הבדלה במוצאי שבת האם צריך לחנכו שיעשה הבדלה ביום ראשון?

— דין שביתת בהמתו.

¹⁰ עיין סימן תרט"ז סעיף א' ב' ובמ"ב שם.

מרכז למודי דעת

- תכנית לימודים ייחודית המסייעת ללומד להגיע לרמה גבוהה בידיעת ההלכה.
- התכנית משלבת שיעורי הלכה כתובים הנשלחים בדיוור ישיר לבתי הלומדים, שאלות סיכום וחזרה, מבחנים תקופתיים, קשר עם רבנים ותעודה.
- שיעורים בהלכות: איסור והתר, שבת, עירובין, נדה, מקואות, חופה וקידושין, אבלות.
- למודי דיינות.
- הכנה מושלמת לבחינות הסמיכה.

להצטרפות ולקבלת מידע נוסף חייגו:

03-6166340

E-mail: limd@netvision.net.il

www.limd.co.il